

Türkiye’de Hemşirelikte Yönetim Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Analysis of Theses Written in The Field of Nursing Management in Turkey

Fatma Demirkaya

¹İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Atıf vermek için: Demirkaya F, Türkiye’de Hemşirelikte Yönetim Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. SHYD. 2020;7(3): 431-440.

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı’nda yapılan lisansüstü tezlerin özelliklerinin incelenerek, çalışılan konu yönelimlerinin belirlenmesidir.

Yöntem: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi arşivinde kayıtlı lisansüstü eğitim tezlerinin incelendiği çalışmada, 1994-2019 (ilk üç ay) arasında yapılan 193 tez değerlendirilmiştir. Tezler, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp> sayfası detaylı tarama motoru üzerinden anabilim dalı kısmı “Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı” seçildikten sonra, tez türü kısmı öncelikle “yüksek lisans” daha sonra “doktora” işaretlenerek ulaşılmıştır. Ulaşılan tezler araştırmacı tarafından hazırlanan ve 10 maddeden oluşan soru formuna kodlanarak gruplandırılmış ve tanımlayıcı istatistikler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Yüksek lisans tezlerinin %37’sinin 2006-2011 yılları ve doktora tezlerinin %59’unun 2012-2017 yılları arasında olduğu, yüksek lisans tezlerinin %32’si ve doktora tezlerinin %94’ünün İstanbul Üniversitesinde yapıldığı, örneklemi en fazla hemşirelerin oluşturduğu görülmüştür. Yüksek lisans tezlerinin ağırlıkla tanımlayıcı tasarımda (%84), ölçek kullanarak gerçekleştirildiği (%65), doktora tezlerinin çoğunun (%59) metodolojik tasarımda, araştırmacı tarafından geliştirilen ölçüm araçlarıyla gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Yüksek lisans tezlerinin en fazla (%28) hemşirelikte yönetim, doktora tezlerinin ise insan kaynakları yönetimi (%31) alanında yapıldığı, en fazla çalışılan konunun iş doyumuna olduğu görülmüştür; yüksek lisans tezlerinin %88’inin yayınlanmadığı ve doktora tezlerinin %51’inin yayınlandığı belirlenmiştir.

Sonuç: Çalışmada, tezlerin lisansüstü eğitimden beklentileri karşıladığı, hemşirelikte yönetim ve insan kaynakları yönetimi alanı ile iş doyumunu, çalışma koşulları, yönetimsel uygulamaları konularının ağırlıkta olduğu, hemşirelik hizmetlerini yönetirken hemşirelerin gereksinimlerinin dikkate alındığı, nitel araştırmaların öneminin anlaşılmasına başlandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelikte yönetim anabilim dalı, yüksek lisans tezi, doktora tezi, yönetim, hemşirelik, lisansüstü eğitim.

Abstract

Aim: The purpose of this study it is to analysis Department of Nursing Services Management in Turkey master and doctorate theses properties and subject topics trends.

Method: 193 theses Made between 1994-2019 (first three months) were included in the study in which the master and doctorate theses registered in the archive of Higher Education Council Thesis Center were examined. Theses were reached by selecting the Department of Nursing Services through the detailed search engine of <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp>. The theses were grouped by codifying the through 10-item questionnaire prepared by the researcher. Data were analyzed using descriptive statistics.

Results: It was found that 37% of master’s theses were between 2006-2011 and 59% of doctoral theses were between 2012-2017, 32% of master’s theses and 94% of doctoral theses were made in Istanbul University. It was found that master’s theses were mainly conducted in descriptive design (84%), using scale (65%), and most of the doctoral theses (59%) were conducted in methodological design with measurement tools developed by the researcher. It was found that master’s theses were mostly in nursing management (28%) and doctorate theses were in human resources management feld (31%). It was determined that 88% of his master theses were unpublished and 51% of his doctoral theses were published.

Conclusion: It was found that the theses met the expectations from the graduate education, and in the field of nursing management and human resources management, job satisfaction, working conditions, and management practices subjects were dominant. It was found that the needs of nurses were taken into consideration while managing nursing services and the importance of qualitative research was started to be understood.

Keywords: Department of nursing management, master thesis, doctorate thesis, management, nursing, graduate education.

Recieved / Geliş: 20.08.2019

Accepted / Kabul: 21.10.2020

Published Online / Online Yayın: 30.12.2020

Corresponding author / İletişim: Fatma Demirkaya, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul

E-mail / E-posta: fatmakaya2@gmail.com

Yazarın ORCID bilgileri:

F.D. 0000-0001-8318-3030

Extended Abstract

Introduction: Nowadays, the introduction of different diagnosis, treatment and care methods in health service delivery has brought the necessity of personnel to keep up with change, nurses are those who have a locomotive role among these personnel. Nurse managers have a great role in providing nursing services in a way that is qualified and responding to expectations, and it would be appropriate to manage nursing services by trained nurses. It is extremely important to disseminate postgraduate education programs in order to train nurses and managers who will adapt to the changing health system, continuously increase their professional knowledge and skills, and provide scientific knowledge about the profession (Arslan, Uzun and Oflaz, 2010; Yavuz, 2004).

Aim: The aim of this study was to examine the characteristics of theses in the Nursing Management Department made in Turkey and to determine the orientation of the studied subjects.

Method: The study is in retrospective, quantitative and qualitative design and has been carried out by scanning the theses conducted in the Nursing Management Department through the Archive of the Council of Higher Education Thesis Center. A total of 193 theses conducted between 1994-2019 (first three months) were included in the research. The data were obtained using the data collection form prepared by the author and containing the year of the thesis, number of consultants and title, name of the university, aims, the number of stages, research design, sample feature, access status and measurement tools. In content analysis, the topics and aims of the theses were examined separately. As a result of the examination, the concepts extracted in the first stage were created in the format of a code list and the themes were reached by categorizing the code list created in the second stage. The data encoded in both stages were calculated as number and percentage values.

Results: As a result of the research, 161 master's theses and 32 doctoral dissertations, a total of 193 postgraduate theses were examined. 88% (n: 141) of master's theses were conducted in one step, 84% (n: 135) were carried out in descriptive design, and 65% (n: 104) were made using a previously developed scale with proven validity and reliability. 50% (n: 16) of doctoral theses were conducted in more than one stage, 59% (n: 19) are carried out in methodological design, 50% (n: 16) are carried out using measurement tools developed by the researcher. It was determined that 88% of his master theses were unpublished and 51% of his doctoral theses were published. In the content analysis, it was determined 29% of the master theses (n: 47) were made in the field of management in nursing and 31% (n: 10) of the doctoral theses in the field of human resources management. The most examined subjects job satisfaction, management practices (audit, managerial skills, task authority and responsibilities, standard development, managerial problems), working environment (working physical environment, working conditions), leaving the job (intention and reasons), care practices (falls, nursing care practices) and leadership concepts. It was found that 56% (n: 90) of master's theses and 33% (n: 14) of doctoral theses were intended to identify and reveal an existing feature.

Conclusion: It was determined theses increased after 2012 and the examined theses meets the expectations from graduate education. The most examined subjects nursing management field and human resources management area, and job satisfaction, working conditions, management practices. It was considering the needs of nurses while managing nursing services and the importance of qualitative researchs is beginning to be understood. It is recommended using the results of theses in practice, increasing the number of experimental and semi experimental research, in Turkey identification of research priorities in the field of nursing science and Nursing Management. In addition it is recommended to make decisions in line with the results of the research in determining the future thesis topics.

Giriş

Günümüzde toplumun hastalık ve sağlık gereksinimlerindeki değişime yanıt olarak sağlık hizmeti sunumunda teknolojik gelişmelerle birlikte farklı tanı, tedavi ve bakım yöntemlerinin uygulamaya başlanması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bununla birlikte, değişime uygun özellikle çalışanların gerekliliği de eğitim kurumlarını, yeni ve ani ortaya çıkan sorunların çözümünde analitik düşünme yeteneği yüksek, çözüm odaklı insan kaynağını yetiştirecek şekilde eğitim programlarını düzenlemeye zorlamaktadır. Sağlık çalışanlarının çağın getirdiği değişim ve gelişmelere uyum sağlayabilmesi için mesleki eğitimine ek olarak mezuniyet sonrasında da eğitimine devam etme gereksinimi ortaya çıkmaktadır (Akdemir, Özdemir ve Akyar, 2011). Altuntaş ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan bir çalışmada; hemşire öğrencilerin %84,4'ünün lisansüstü eğitime devam etmek istedikleri, devam etme nedeni olarak %52,5 oranında dersi sevmesi/ilgi alanı olması ve gelecekte bu alanda çalışmak istemesi (%23,8) gösterilmiştir. Aynı çalışmada lisansüstü eğitimin geleceği yönlendirmeye etkisiz hemşire öğrencilerin %21,7'si kişisel gelişim sağlama, %19,9'u manevi yönden daha doyumlu olma, %18,9'u mesleki gelişimi sağlama ve %17,8'i mesleki yükselme olanağı elde etme olarak belirtmişlerdir (Altuntaş ve ark., 2005). Sağlıklı ya da hasta insan, aile ve toplumla doğrudan etkileşim halinde olan hemşireler, sağlık hizmeti sunumunda önemli rol oynayan sağlık çalışanları olup sağlık bakım hizmetinde üzerine düşen görevleri çağın gerekliliklerine uygun şekilde ve bilimsel yöntemlere dayalı olarak yerine getirmelidirler. Mesleki eğitimde verilen bilgi ve kazandırılan becerilerin zaman içerisinde güncellenmesi ve mesleğe ilişkin bilimsel bilgi üretimi sağlayabilecek nitelikte bilim insanlarının yetiştirilmesi lisansüstü eğitim programlarının yaygınlaştırılması yolu ile sağlanabilmektedir (Arslan, Uzun ve Oflaz, 2010). Ayrıca, sağlık politikalarının oluşumuna katkı sağlayabilecek, meslekte liderlik yapabilecek ve hemşirelerin eğitiminde etkin rol oynayabilecek hemşirelerin yetiştirilmesi için hemşirelikte lisansüstü eğitim programları büyük önem taşımaktadır (Yavuz, 2004).

Lisansüstü eğitim programlarının özellikle doktora programlarında, bilimsel araştırma yöntemlerine ilişkin dersler verilmek-

tedir. Bilimsel araştırmının tüm aşamalarının uygulandığı tez süreci, öğrenciyi kuramsal eğitim sonrasında bağımsız bir araştırma yapma konusunda güçlendirmekte ve bilimsel bilgi üretimine katkı sağlamaktadır. Ayrıca kuramsal ve uygulamaya dayalı temel bilgiyi geliştirmek için yapılan lisansüstü tezler, hemşirelerin akademik yaşantılarındaki ilk araştırmaları olması açısından da oldukça önem taşımaktadır (Arslan ve ark., 2010). Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi doğrultusunda yüksek lisans eğitimi yeterlilikleri kapsamında, “alanına özgü yeni bilgileri kullanma, diğer disiplinlerden gelen bilgilerle sentezleyebilme, uzmanlık alanında bağımsız bir çalışma yürütülebilme, karmaşık sorunlara çözüm getirebilme, liderlik yapabilme, alanına özgü politika ve strateji geliştirebilme ve elde edilen sonuçları değerlendirebilme” gibi beklentiler üzerinde durulmaktadır. Doktora eğitimi yeterlilikleri alanında ise “üst düzey zihinsel süreçleri kullanarak alanına özgü yeni yöntemler geliştirebilme, alanına yenilik getiren uygulamalar geliştirebilme ya da bilinen bir uygulamayı farklı alanlarda kullanabilme, orijinal bir konuyu araştırabilme, kavrayabilme ve tasarlayabilme” gibi beklentilere yer verilmektedir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2010).

Hemşirelikte mezuniyet sonrası eğitimin, “çalışma yaşamında güncel bilgilerin izlenmesi ve uygulamalara aktarımının sağlanması, araştırma kullanımı ile kanıta dayalı verilerin kullanılması, uygulamaya ilişkin sorunların çözümü için uygun bilimsel yolların seçilmesi, önermelerin geliştirilmesi ve tüm bu işlevlerin gerçekleştirilmesinde analitik ve eleştirel düşünme alışkanlıklarının kullanılması ile kaliteli bakım hizmeti sunumunda liderlik yapma rolünün üstlenilmesine” katkı sağlayacağı belirtilmektedir (Akdemir ve ark., 2011; Ergöl, 2011; Öncel ve Sümen, 2017).

Türkiye’de hemşirelikte yüksek lisans eğitimi ilk kez 1968 yılında, doktora eğitimi ise 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi’nde başlamıştır (Aksayan ve Çimete, 2000). Hemşirelik Anabilim Dalları ise Yükseköğretim Yürütme Kurulu’nun (YYK) 27 Kasım 1990 tarihli kararı ile kurulmuştur. İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nde yüksek lisans eğitiminin amacı, “bilimsel araştırma süreci basamaklarını kullanarak bilgiye erişme, derleme, yorumlama ve değerlendirme yeteneğinin kazanılması” şeklinde belirtilmiştir. Bu yönetmelikte doktora eğitiminin amacı ise “bağımsız araştırma yapma, bilimsel problemleri, geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma, analiz etme ve bilginin sentez aşamasına ulaşması için gerekli becerileri kazandırma” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca kuramsal eğitim sonunda yapılacak olan tezin; bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme, bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama özelliklerinden en az birini yerine getirmesi gerekliliği vurgulanmıştır (Resmi Gazete, 2018).

İÜ Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Yürütme Kurulunun 27 Kasım 1990 tarihli kararı ile kurulan ana bilim dallarından biri “Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı” olup bu anabilim dalının ilk yüksek lisans programı 1982 yılında Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde açılmış ve bunu İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi izlemiştir. Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı ise İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulunda kurulmuş ve Hemşirelikte Yönetim Doktora Programı da ilk kez 2000 yılında bu kurumda başlatılmıştır. Günümüzde İstanbul ve Dokuz Eylül Üniversitelerinde “Hemşirelikte Yönetim Doktora Programı” sürdürülmektedir (Baykal, 2015). Hemşire yöneticiler, yönetim ilkeleri doğrultusunda etkili liderlik anlayışı içerisinde hemşirelerin gereksinimlerine yanıt verebilecek şekilde hemşirelik hizmetinin sunumunun iyileştirilmesine önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, değişen sağlık gereksinimlerinin karşılanması için gerekli hemşirelik hizmetinin nitelikli ve beklentilere yanıt verecek şekilde verilebilmesi için hemşire yöneticilerin bu alanda eğitim almaları ve kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. İstanbul’da bulunan kamu hastanelerinde görev yapan Sağlık Bakım Hizmetleri Müdürleri ve Müdür Yardımcılarının %50’sinin hastane ve sağlık kurumları yönetimi alanında yüksek lisans, %1’inin hemşirelikte yönetim alanında doktora, %10’unun ise hemşirelikte yönetim alanı dışında lisansüstü eğitim aldığı belirlenmiştir.¹

Hemşirelik Yönetmeliğine (Resmi Gazete, 2010) göre hemşire yöneticilerin atanmasında lisansüstü eğitim alma bir ön koşul olarak belirlenmesine karşın, daha sonra çıkarılan 663 ve 694 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnemelerle yönetici hemşire tanımlanmasında bu atama ölçütleri tam olarak uygulanmamıştır. Kamu ve özel sağlık kurumlarında hemşirelik hizmetlerinin daha etkin ve etkili olarak verilebilmesi için hemşirelikte yönetim alanında uzmanlaşmış hemşirelerin sayısının artması ve yönetsel pozisyonlarda istihdam edilmeleri büyük önem taşımaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, Türkiye’de Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı’nda yapılan lisansüstü tezlerin özelliklerinin incelenerek, çalışılan konu yönelimlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi arşivinde kayıtlı, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı’nda yapılmış lisansüstü tezler incelenmiş olup 1994-2019 (ilk üç ay) yılları arasında yapılan 161 yüksek lisans ve 32 doktora tezi olmak üzere toplam 193 tez değerlendirilmiştir. Çalışmada, 15 yüksek lisans ve 12 doktora tezi olmak üzere toplam 27 teze erişimi kısıtlı olması nedeniyle değerlendirmeler özetler üzerinden yapılmıştır.

Çalışma verileri, yazar tarafından hazırlanan ve tezin yılı, danışman sayısı ve unvanı, üniversite adı, tezin amacı/amaçları, aşama sayısı, araştırma tasarımı, örneklem özelliği, erişim durumu ve ölçüm araçlarını içeren veri toplama formu kullanılarak elde edilmiştir. Tezlere <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp> sayfası detaylı tarama motoru üzerinden anabilim dalı kısmı “Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı” seçildikten sonra, tez türü kısmı öncelikle “yüksek lisans” daha sonra “doktora” işaretlenerek 1-28 Temmuz 2019 tarihlerinde çevrimiçi olarak ulaşılmıştır.

Veriler, sayısal analiz için SPSS 21 (Statistical Package for Social Sciences- Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi) programına kodlanarak tanımlayıcı istatistiklerden sayı ve yüzde ile değerlendirilmiştir.

¹ Yöneticilerin Kamu hastanelerinin web sitelerinde yayınlamış oldukları özgeçmişleri araştırmacı tarafından hazırlanan format doğrultusunda incelendikten sonra gruplanarak bilgisayar ortamına aktarılarak ilgili veriye ulaşılmıştır.

Bulgular

Çalışma kapsamında, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı'nda yapılan 161'i yüksek lisans tezi ve 32'si doktora tezi olmak üzere toplam 193 adet lisansüstü tez incelenmiştir. Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı'nda yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin tanıtıcı özellikleri Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin tanıtıcı özellikleri (N: 193)

Tanıtıcı Özellikler	Yüksek Lisans Tezleri		Doktora Tezleri	
	Sayı (n:161)	%	Sayı (n:32)	%
Yıl				
1994-1999	13	8	-	-
2000-2005	17	11	3	9
2006-2011	60	37	5	16
2012-2017	56	35	19	59
2018 ve sonrası*	15	9	5	16
Danışman unvanı				
Yard. Doç.Dr/Dr. Öğr. Üyesi	73	46	4	13
Doçent Doktor	48	30	4	13
Profesör Doktor	37	23	24	75
Prof.-Yard.Doç.Dr.**	1	1	-	-
Üniversite				
İstanbul Üniversitesi	52	32	30	94
Marmara Üniversitesi	39	24	-	-
Dokuz Eylül Üniversitesi	29	18	2	6
Atatürk Üniversitesi	13	8	-	-
Ege Üniversitesi	9	6	-	-
Celal Bayar Üniversitesi	7	4	-	-
Hacettepe Üniversitesi	4	2	-	-
Cumhuriyet Üniversitesi	3	2	-	-
Akdeniz Üniversitesi	2	1	-	-
Gazi Üniversitesi	1	1	-	-
Medipol Üniversitesi	1	1	-	-
Okan Üniversitesi	1	1	-	-
Örneklem Grubu				
Hemşireler***	94	58	19	60
Yönetici hemşireler	26	16	4	13
Hasta-hasta ailesi-çalışanlar	10	6	-	-
Yönetici hemşireler ve hemşireler	7	4	3	9
Doküman	5	3	-	-
Hemşire ve hekimler	5	3	2	6
Diğer	4	3	1	3
Tüm hastane çalışanları	4	3	1	3
Bilinmeyen	3	2	1	3
Yönetici hemşire ve hekimler	2	1	-	-
Hemşireler ve hastalar	1	1	1	3
Erişim Durumu				
Tam metin erişilebilir	146	91	20	62
Özet bölümü erişilebilir	15	9	12	38

* Çalışmanın yapıldığı tarih göz önüne alınarak 2019 yılından ilk üç ay katılmıştır.

**Danışman sayısı iki olup unvanları belirtilmiştir.

***Akademisyen hemşireler, öğrenci hemşireler, alanda çalışan tüm hemşireler, hemşireler başlığı altında toplanmıştır.

Yüksek lisans tezlerinin %37'sinin (n: 60) 2006-2011 yılları arasında ve doktora tezlerinin %59'unun (n: 19) 2012-2017 yılları arasında yapıldığı belirlenmiştir. Bu yüksek lisans tezlerinin %46'sının (n:74) yardımcı doçent doktor veya doktor öğretim üyesi unvanlı, doktora tezlerinin ise %75'inin (n:24) profesör doktor unvanlı danışmanlar tarafından yönetildiği; yüksek lisans tezlerinin %32' sinin (n:52) ve doktora tezlerinin %94'ünün (n:30) İstanbul Üniversitesi'nde, yüksek lisans tezlerinin %18' inin (n:29) ve doktora tezlerinin %6'sının (n:2) Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yapıldığı, İstanbul Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi dışındaki üniversitelerde doktora tezi yapılmadığı saptanmıştır (Tablo 1).

Yüksek lisans tezlerinde yer alan örneklemin %58'ini (n:94) ve doktora tezlerinde yer alan örneklemin %60'ını (n:19) hemşirelerin oluşturduğu, yüksek lisans tezlerinin %91'i (n:146) ve doktora tezlerinin %62'sinin (n:20) tam metnine erişilebildiği görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 2. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin araştırma yöntemine ilişkin özellikler (N: 193)

Yöntem Özellikleri	Yüksek Lisans Tezleri		Doktora Tezleri	
	Sayı (n:161)	%	Sayı (n:32)	%
Aşama Sayısı				
Tek aşama	141	88	15	47
Birden fazla aşama	17	10	16	50
Belirtilmemiş	3	2	1	3
Tür				
Tanımlayıcı	135	84	3	9
Metodolojik	14	9	19	59
Nitel	4	2	7	23
Yarı deneysel	4	2	2	6
Belirtilmemiş	3	2	1	3
Retrospektif kayıt inceleme	1	1	-	-
Veri Toplama Araçları				
Ölçek kullanımı	104	65	15	47
Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçüm aracı (ölçek, anket, soru formu vb...)	55	34	16	50
Belirtilmemiş	2	1	1	3
Yayınlanma durumu				
Yayınlanmış	19	12	18	51
Yayınlanmamış	142	88	17	49

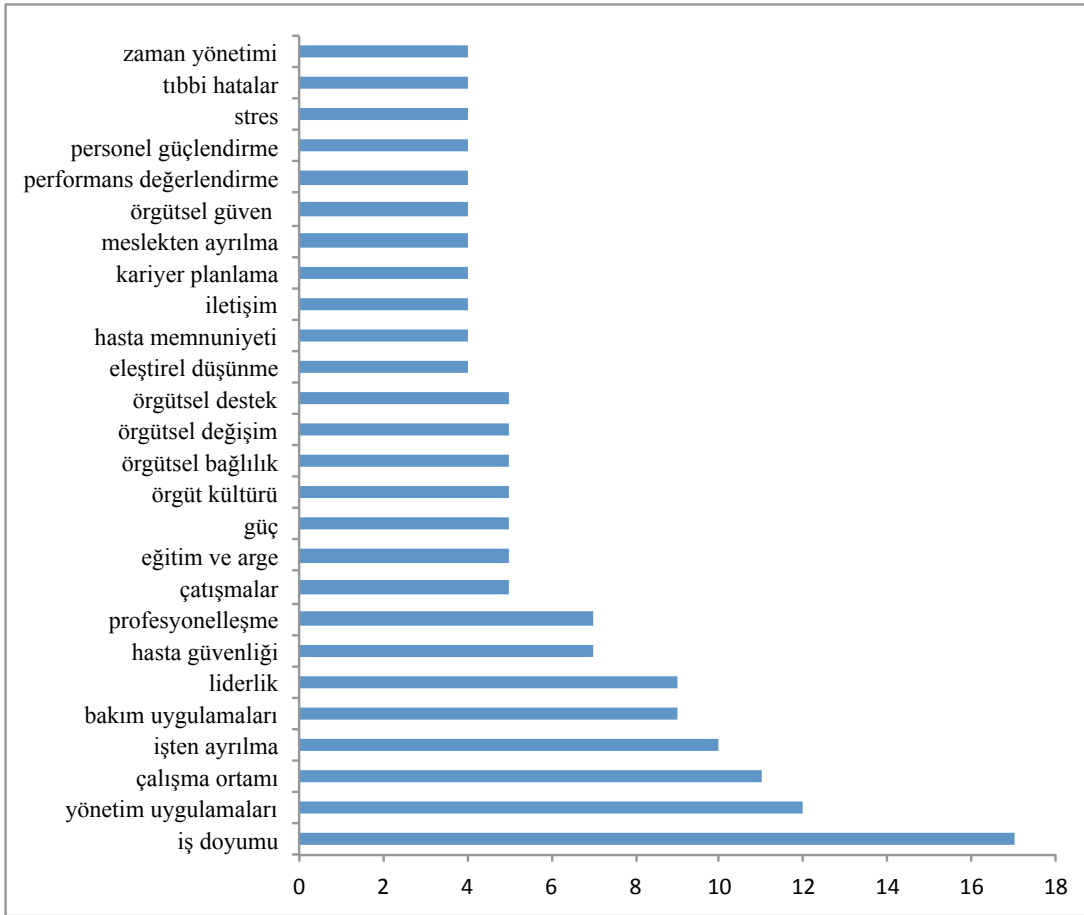
Tezlerin araştırma yöntemine ilişkin özellikleri incelendiğinde; yüksek lisans tezlerinin %88'inin (n: 141) tek aşamada yürütüldüğü, %84'ünün (n:135) tanımlayıcı tasarımda gerçekleştirildiği ve %65' inin (n:104) daha önce geliştirilen geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış bir ölçeğin kullanılmasıyla yapıldığı belirlenmiştir. Doktora tezlerinin ise %50'sinin (n:16) birden fazla aşamada yürütüldüğü, %59'unun (n: 19) metodolojik tasarımda gerçekleştirildiği, %50'sinin (n:16) araştırmacı tarafından geliştirilen ölçüm araçlarının kullanımı ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Ayrıca, yüksek lisans tezlerinin %88'inin yayınlanmadığı ve doktora tezlerinin %51'inin yayınlandığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin konu alanına ilişkin özellikler (N: 193)

Tezin konu alanı	Yüksek Lisans		Doktora	
	Sayı (n:161)	%	Sayı (n:32)	%
Hemşirelikte yönetim	47	29	6	19
İnsan kaynakları yönetimi	45	28	10	31
Örgüt geliştirme	39	24	7	22
Örgütsel davranış	30	19	9	28

Çalışmada, tezlerin konu alanları incelendiğinde; yüksek lisans tezlerinin %29'unun (n:47) hemşirelikte yönetim

alanında, doktora tezlerinin %31' inin (n:10) insan kaynakları yönetimi alanında yapıldığı belirlenmiştir (Tablo 3).

Grafik 1. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde en çok çalışılan konular

Tezlerde, en fazla iş doyumu, yönetim uygulamaları (denetim, yönetsel beceriler, görev yetki ve sorumluluklar, standart geliştirme, yönetsel sorunlar), çalışma ortamı (çalışılan fiziki ortam, çalışma koşulları) işten ayrılma (niyeti ve nedenleri), bakım uygulamaları (düşmeler, hemşirelik bakımı uygulamaları) ve liderlik kavramlarının çalışıldığı görülmüştür (Grafik 1).

Tablo 4. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin amaçlarına göre dağılımı (N: 193)

Tezin Amacı	Yüksek Lisans Tezleri		Doktora Tezleri	
	Sayı	%	Sayı	%
Özellik belirlemek	90	56	14	33
Ölçek geliştirmek	2	1	10	24
Etki incelemek	11	7	6	14
Düzyen belirlemek	30	18	4	10
Model/protokol/standart geliştirmek	3	2	3	7
İlişki incelemek	17	10	2	5
Ölçek uyarlamak	7	4	2	5
Gereksinim belirlemek	4	2	1	2

Çalışmada, tezlerin amaçları incelendiğinde; yüksek lisans tezlerinin %56'sı (n:90) ve doktora tezlerinin %33'ünün (n:14) var olan bir özelliği belirlemeye yönelik olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Tartışma

Türkiye'de Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı'nda yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bu derleme çalışmasıyla, hemşirelik yönetimiyle ilgili tez çalışmaları bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak, araştırma önceliklerinin ve hemşirelikte yönetim alanındaki bilgi birikiminin yönünün belirlenmesine olanak sağlanmıştır.

Çalışmada, doktora tezlerinin sayısının yüksek lisans tezlerinin sayısından daha az bulunması, yüksek lisans programlarının daha önce başlatılması ve hemşirelikte yönetim doktora programlarının sayıca az olması ve bu programlarına giriş koşullarının daha ağır olmasıyla ilişkilendirilebilir. Ardahan ve Özsoy'un (2015) çalışmasında Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı'nda yapılan yüksek lisans tezlerinin hemşirelik alanında yapılan tüm yüksek lisans tezleri içerisinde %2,3 oranında düşük olması da bu alanda sınırlılıkların olduğunu göstermektedir.

Tezlerin tarihleri incelendiğinde, 2006-2011 yıllarında yüksek lisans, 2012-2017 yıllarında doktora tezlerinin artış gösterdiği ve en fazla İstanbul Üniversitesi'nde yapıldığı görülmektedir. Türkiye' de hemşirelik yüksek lisans eğitiminin 1968 yılında ve doktora eğitimi 1972 yılında Hemşirelik Anabilim Dalı altında Hacettepe Üniversitesi'nde başlaması (Aksayan ve Cimete, 2000) ve Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalının 1990 yılında kurulmasına karşın, son yıllarda lisansüstü eğitime daha fazla önem verilmesiyle açıklanabilir. Benzer şekilde Brezilya' da hemşirelik alanında yapılan tezlerin 2010-2012 yılları arasında artış gösterdiği belirlenmiştir (Rodrigues ve ark., 2015). Ayrıca bu artışta, hemşirelik yüksekokullarının birçoğunun fakülteye dönüşmesi ve Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dallarının kurulmasının da etkili olduğu düşünülmektedir. Candan Dönmez, Soyer Geçkil ve Yavuz Van Giersbergen (2018) tarafından yapılan çalışmada doktora tezlerinin örneklerinin sadece %3,4'ünü hemşireler, Ardahan ve Özsoy'un (2015) çalışmalarında ise hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezlerin büyük kısmının hasta ve sağlıklı bireylerin oluşturduğu bulunmuştur. Tel ve Sabancıoğulları (2014) tarafından yapılan çalışmada da doktora tezlerinde çalışılan örneklemin en fazla (%23) hemşireler olduğu bulunmuştur (Tel ve Sabancıoğulları, 2014). Bu çalışmada benzer şekilde tezlerin örnekleminin en fazla hemşireler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca tezlerde en fazla hemşirelerle çalışılması, hemşirelik hizmetlerinin yönetiminde hemşirelerin gereksinimlerinin göz önünde bulundurulduğunu düşündürmektedir.

Tezlerin amaçları üzerinde yapılan incelemede; her iki programda da en fazla var olan bir özelliğin belirlenmesi ve ortaya çıkarılmasını amaçlandığı görülmüştür. İkinci olarak yüksek lisans tezlerinde düzey belirleme, doktora tezlerinde ise ölçüm aracı geliştirmenin amaçlandığı belirlenmiştir. Ayrıca, yüksek lisans tezlerinin çoğunun tek aşamada ve tanımlayıcı olarak, doktora tezlerinin ise çoğunluğunun birden fazla aşamada ve metodolojik olarak gerçekleştirildiği ve doktora tezlerinin önemli bir kısmının da nitel tasarımlardan olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, yüksek lisans tezlerinin çoğunun tanımlayıcı tasarımıda gerçekleşmiş olması yüksek lisans öğrencisinden beklentilerin gerçekleştirildiğini, doktora tezlerin çoğunluğunun metodolojik tasarımıda gerçekleşmesi ise yeni bir yöntem geliştirilmesi veya var olan yöntemin farklı durumlara uygulanması beklentisini karşılamaktadır.

Çalışmada, yüksek lisans tezlerinin %88' inin yayınlanmadığı doktora tezlerinin ise %51'inin yayınlandığının belirlenmesi, tezlerin yayınlanması sürecinde bazı güçlüklerin olduğu şeklinde yorumlanabilir. Yapılan diğer çalışmalarda da hemşire akademisyenlerin %95,6'sının yayın sürecinin uzun olması ve yurt dışı yayın sürecinde dil sorunu yaşaması (Tortumluoğlu ve Özyazıcıoğlu, 2004), bilimsel araştırma ve yayın yapmada bilgi yetersizliği, danışmanın yeterince desteklememesi, öğrencinin ilgisizliği ve yayın için başvuru alan derginin yanlış seçilmesi (Yılmaz, Yazgan, Dur, Salman, Demir, 2017) gibi birçok güçlüğün yaşandığı belirtilmektedir. Ayrıca, doktora mezunlarının bu güçlükleri daha az yaşadıkları (Tortumluoğlu ve Özyazıcıoğlu, 2004) ve doktora mezunlarının akademik olarak yükselme amacının ve akademik yükseltme ölçütlerinin doktora tezinin yayınlanmasını zorunlu kılmasının bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca çalışmada, doktora tezi sayısının (n:35) yüksek lisans tezi sayısından (n:161) daha az olmasına karşın, yayınlanma oranının daha yüksek olması da doktora mezunlarının yayın sürecinde yüksek lisansa göre daha az güçlük yaşadıklarını bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, nitel tasarımıda az sayıda yüksek lisans tezi yapılmasına karşın doktora tezlerinin %23' ünün nitel tasarımıda yapıldığı bulunmuş olması, hemşirelikte nitel tasarımların önemini anlaşılmaya başlandığını düşündürmüştür. Brezilya' da hemşirelik alanında yapılan doktora tezlerini inceleyen bir çalışmada da tezlerin %45,6'sının tanımlayıcı, %36,3'ünün metodolojik, %16,8'inin deneysel olarak gerçekleştirildiği bulunmuştur (Rodrigues ve ark., 2015). Buna karşın, İsveç'te hemşirelik alanında yapılan doktora tezlerinin çoğunluğunun deneysel ve yarı deneysel çalışmalar olduğu bildirilmiştir (Olsson ve Sundell, 2016). Tel ve Sabancıoğulları (2014) Türkiye' de Ruh Sağlığı alanında yapılan doktora tezlerinin %34,5' inin yarı deneysel ve tanımlayıcı olduğunu ve sadece %5,7'sinin metodolojik olduğunu belirtmiştir. Türkiye' de hemşirelik alanında yapılan doktora tezlerinin incelendiği diğer bir çalışmada, tezlerin %42 deneysel ve yarı deneysel, %15'inin metodolojik olarak gerçekleştirildiği bildirilmiştir (Arslan ve ark., 2010). Öncel ve Sümen' in (2017) Halk Sağlığı Hemşireliği alanında yapılan lisansüstü tezleri inceledikleri çalışmada, yüksek lisans tezlerinin %71 oranında tanımlayıcı ve doktora tezlerinin %46,3 oranında yarı deneysel tasarımıda yapıldığı saptanmıştır. Zeng ve Pang (2012) tarafından yapılan çalışmada, hemşirelik alanında yapılan doktora tezlerinin çoğunluğunun deneysel ve yarı deneysel olarak gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Alan yazında, doktora tezlerinin araştırma tasarımlarının ağırlıklı olarak deneysel ve yarı deneysel olarak gerçekleştirildiğinin belirtilmesi, bu taramayla örtüşmemektedir.

Çalışmada, yüksek lisans tezlerinin yarıdan fazlasının ölçüm kullanarak, doktora tezlerinin ise yarısının araştırmacı tarafından geliştirilen ölçüm araçları ile gerçekleştirildiği bulunmuş olması diğer çalışma bulgularıyla desteklemektedir (Pietila, 1990; Ünsal ve Ergün, 2010; Ünsal ve Sökmen, 2011).

Tezlerin konu alanı incelendiğinde; yüksek lisans tezlerinin en fazla hemşirelikte yönetim, doktora tezlerinin ise insan kaynakları yönetimi alanında yapıldığı ve en fazla çalışılan konuların; iş doyumu, yönetim uygulamaları ve çalışma ortamı olduğu görülmüştür. Büyükkaya Besen'in (2016) çalışmasında, lisansüstü tezlerde en fazla çalışılan konu alanı-

nın örgütsel davranış olduğu ve iş tatmini konusunun ele alındığı saptanmıştır. Zeng ve Pang (2012) tarafından yapılan çalışmada, doktora tezlerinin genel anlamda en çok erişkin sağlığı, klinik hemşirelik bakımı ve teknoloji kullanımı konularına odaklandığı belirtilmiştir. Scochi ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmada da doktora tezlerinin yarısının sağlık hizmetleri ve hemşirelik sürecini konu aldığı, %31'inin yönetim alanında yapıldığı ve yönetim alanında yapılan tezler arasında en fazla (%13,4) hemşirelik ve iş ile ilgili özellikler üzerinde çalışıldığı bildirilmiştir. Tel ve Sabancıoğulları (2010) Psikiyatri Hemşireliği alanında tez konusu olarak en fazla hemşirelerde iş doyumunun ele alındığını bildirmişlerdir. Rodrigues ve arkadaşları (2015) ise tezlerde çalışma koşulları konusuna önem verildiğini bildirmiştir. Alan yazındaki görülen bu farklılığın ülkelerin kendilerine özgü sağlık sorunlarından, ekonomik nedenlerden, hemşirelerin bilgi, beceri ve uygulamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Alan yazında; hemşirelik bakımının eşgüdümü, sürekliliği, kalitesi ve etkinliği, hasta doyumunu, bakımda yeterliliğin artırılması, hemşirelik uygulamalarında araştırma sonuçlarının kullanımı, hasta- hemşire ilişkisi, ilaç yönetimi, hemşirenin danışmanlık rolü, örgütsel iş birliğinin geliştirilmesi, insancıl değerlerin korunması, çalışma ortamı ve liderlik, hemşirelik hizmetinin ekonomik açıdan değerlendirilmesi, hizmet sunum sistemlerinin tasarlanması, hemşire işgücü ve iş akışının planlanması, iletişim, hasta güvenliği gibi konular dünyada hemşirelik yönetimi alanında çalışılması öncelikli olan konular olarak sıralanmaktadır (Björkelund, 2008; Casbas, Arribas, Cortes ve Cortes, 2001; French, Ho ve Lee, 2002; Kim, Oh, Kim, Yoo ve Ko, 2002; Petterson, Hermanson, Sertnert ve Björkelund, 2016; Sun ve Prufeta, 2019). Türkiye'de hemşirelik araştırma önceliklerine ilişkin çok az sayıda kaynak bulunmakla birlikte öncelikli konular; sağlığın geliştirilmesi ve sağlık sorunların çözülmesinde hemşirenin etkinliği, bakımın kalitesi ve standartları, yönetim alanına özgü politika belirleme, insan gücü planlama, maliyet etkinlik araştırması ve sağlık teknolojisi olarak belirtilmektedir (Ege Üniversitesi, 1996).

Sonuç ve Öneriler

Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı'nda yapılan tezlerin incelendiği bu çalışmada, tezlerin lisansüstü eğitimden beklentileri karşıladığı, 2012 yılı sonrası tezlerin artış gösterdiği belirlenmiştir. Tezlerin, hemşirelikte yönetim ve insan kaynakları yönetimi alanı ile iş doyumunu, çalışma koşulları, yönetim uygulamaları konularının ağırlıkta olduğu, hemşirelerin gereksinimlerinin dikkate alındığı, nitel araştırmalarının öneminin anlaşılmasına başlandığı görülmüştür. Tezlerin sonuçlarının uygulamada kullanılması, niteliksel ve kanıt düzeyi daha yüksek derecelerde yer alan deneysel ve yarı deneysel araştırmaların sayısının artırılması, Türkiye'de hemşirelik bilimi ve hemşirelikte yönetim alanında araştırma önceliklerinin belirlenmesi ve gelecekte yapılacak olan tez konularının belirlenmesinde öncelikli alanlara yönelmesi önerilmektedir.

Çıkar Çatışması: Bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yoktur.

Conflict of Interest: Not reported.

Funding: None.

Kaynaklar

- Akdemir, N. & Özdemir, L. & Akyar, İ. (2011). Türkiye'de mezuniyet sonrası hemşirelik eğitiminin durumu. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(1), 50-58.
- Aksayan, S. & Çimete, G. (2000). Nursing education and practice in Turkey. *Journal of Nursing Scholarship*, 32(2), 211-212. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.2000.00211.x>
- Altuntaş, S. Y., Korkmaz, Ş., Baykal, Ü., Özyürek, A., Pazar, Z., Uz, Ş., Bahar, T. & Tulay, N. (2005). Hemşire öğrencilerin kariyer yönelimleri ve bunu etkileyen faktörler. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 13(55), 179-197.
- Ardahan, M. & Özsoy, S. (2015). Türkiye'de hemşirelik araştırmalarındaki eğilimler: yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(4), 516-534.
- Arslan, F., Uzun, Ş. & Oflaz, F. (2010). Türkiye'de hemşirelikte doktora tez çalışmalarının özellikleri, yaşanan güçlükler ve tezlerin kullanımı. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 2(2), 110-22.
- Baykal, Ü. (2015, 11 Mayıs). *Hemşirelik hizmetlerinin yönetimi*. (Kongre kitabı, s. 24). Sağlık-Sen Hemşirelik Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- Blakstad, O. (2008). Experimental research. Research <https://explorable.com/experimental-research> (Erişim: 07.08.2019).
- Büyükkaya Besen, D. (2016). Examining post graduate theses in nursing in Turkey between 1980-2015. *International Journal of Health Science Research and Policy*, 1(2), 46-51. <https://doi.org/10.23884/ijhsrp.2016.1.2.03>
- Candan Dönmez, Y., Soyer Geçkil, Ö. & Yavuz Van Giersbergen, M. (2018). Türkiye'de yapılan cerrahi hastalıkları hemşireliği doktora tezlerinin incelenmesi (1991-2015). *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 15(4), 248-255.
- Casbas, T. M., Arribas, C. M., Cortes, I. O. & Cortes, P. C. (2001). Identification of priorities for nursing research in Spain: A delphi study. *Journal of Advanced Nursing*, 35, 857-863. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2001.01923.x>
- Ege Üniversitesi. (1996). Hemşirelikte araştırma workshop raporu. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12, 111-130.
- Ergöl, Ş. (2011). Türkiye'de yükseköğretimde hemşirelik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 152-155.
- French, P., Ho, Y. Y. & Lee, L. S. (2002). A delphi survey of evidence-based nursing priorities in Hong Kong. *Journal of Nursing Management*, 10, 265-273.
- French, P., Ho, Y. Y. & Lee, L. S. (2002). A delphi survey of evidence-based nursing priorities in Hong Kong. *Journal of Nursing Management*, 10, 265-273. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2834.2002.00314.x>
- Kim, J. K., Oh, E. G., Kim, C. J., Yoo, J. S. & Ko, I. S. (2002). Priorities for nursing research in Korea. *Journal of Nursing Scholarship*, 34, 307-312. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.2002.00307.x>
- McIlpatrick, S. (2004). The future of nurse education: Characterised by paradoxes. *Nurse Education Today*, 24(2), 79-83. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.008>
- Medical Dictionary. (2019). <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/methodological+design> (Erişim:07.08.2019).
- Olsson, T. M. & Sundell, K. (2016). Research that guides practice: outcome research in Swedish PhD theses across seven disciplines 1997-2012. *Prevention Science*, 17(4), 525-532. <https://doi.org/10.1007/s11121-016-0640-9>
- Öncel, S. & Sümen, A. (2017). Türkiye'de halk sağlığı hemşireliği alanında yürütülen lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Public Health Nursing-Special Topics*, 3(1), 20-28.
- Petterson, S. B., Hermanson, E., Sertnert, N. & Björkelund, C. (2008). Research priorities in nursing –a delphi study among Swedish nurses. *Journal of Clinical Nursing*, 17, 2221-2231. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2007.02083.x>

- Pietila, A. M. (1990). Analysis of doctoral theses in nursing science produced in Finland in the years 1982-1987. *Hoitotiede*, 2(2), 158-164.
- Polat, Ş. (2014). Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi. İçinde Tatar Baykal, Ü ve Ercan Türkmen, E. (Ed.), *Hemşire bulma ve seçme*. (p. 377), İstanbul, Türkiye: Akademi Basın ve Yayıncılık.
- Resmi Gazete. (2018). İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/08/20180829-1.htm> (Erişim 06.08.2019).
- Resmi Gazete. (2010). Hemşirelik yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/03/20100308-4.htm> (Erişim: 10.04.2020).
- Rodrigues, R. A. P., Robazzi M. L. C. C., Erdmann A. L., Fernandes, J. D., Barros, A. L. B. L. & Ramos, F. R. S. (2015). Doctoral theses from nursing postgraduate programs in Brazil and their association with the millennium development goals. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 23(3), 395-403. <https://doi.org/10.1590/0104-1169.0667.2565>
- Scochi, C. G. S., Gelbcke, F. L., Ferreira, M. A., Lima, M. A. D. S., Padilha, K. G. & Padovani, N. A. (2015). Nursing doctorates in Brazil: Research formation and theses production. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 23(3), 387-94. <https://doi.org/10.1590/0104-1169.0590.2564>
- Sun, C. & Prufeta, P. (2019). Using a delphi survey to develop clinical nursing research priorities among nursing management. *Journal of Nursing Administration*, 49(3), 156-162. <https://doi.org/10.1097/NNA.0000000000000730>
- Scott, E. S., Murphy, L. S. & Warshawsky, N. E. (2016). Nursing administration research priorities, *Journal of Nursing Administration*, 46(5), 238-244. <https://doi.org/10.1097/NNA.0000000000000337>
- Tel, H. & Sabancıoğulları, S. (2014). Psikiyatri hemşireliği doktora tezlerinin özellikleri, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 7(3), 178-185.
- Tortumluoğlu, G. & Özyazıcıoğlu, N. (2004). Akademisyenlerin araştırma yaparken ve yayınlatırken karşılaştıkları güçlükler ve bunun üzerinde doktora eğitiminin etkisi. *Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-11.
- Yavuz, M. (2004). Nursing doctoral education in Turkey. *Nurse Education Today*, 24(7), 553-559. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2004.07.007>
- Yılmaz, A., Yazgan, E. Ö., Dur, B., Salman, F. & Demir, A. (2017). Türkiye'de hemşirelik lisansüstü tezlerinin yayın olma durumu: Bibliyometrik çalışma (1977-2016). *Turkish Journal Of Research & Development In Nursing*, 19(3), 34-44.
- Yükseköğretim Kurulu. (2010). Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi. <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=34> Erişim: 10.04.2020
- Ünsal, A. & Ergül, N. (2010). Türkiye'deki hemşirelik araştırmalarında kullanılan veri toplama araçları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 432-438.
- Ünsal, A. & Sökmen, S. (2011). Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisinin makale ve yazar özellikleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(4), 10-16.
- Zeng, Y. C. & Pang, S. (2012). Reviewing the trends of nursing doctoral thesis research in Hong Kong. *Open Journal of Nursing*, 2, 346-350. <https://doi.org/10.4236/ojn.2012.24051>